

Juhend

Toitlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamine ja reklaamimine

Juhend on mõeldud toitlustajatele (restoranid, kohvikud, turismitalud, koolid, lasteaiad jt), kes soovivad kasutada mahetoorainet või tegeleda mahetoitlustamisega ja sellest tarbijatele teada anda

Algne versioon: 2018

Uuendatud versioon: detsember 2022

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Sissejuhatus

Mahetoit kogub tarbijate hulgas populaarsust ning mahetoitu soovitakse osta mitte ainult poest, vaid ka kodust väljas einestades ning pakkuda lastele koolides ja lasteaedades. Viimasel ajal on mahetoidu pakkumine toitlustuses paljudes riikides (nt Taani, Rootsi, Prantsusmaa, Itaalia, Saksamaa) kiiresti kasvanud. Heaks näiteks on siin Taani, kus juba üle 3400 toitlustaja kasutab sealset kolmeastmelist toitlustuse ökomärki – nende hulgas on nii avaliku sektori toitlustajaid (nt lasteaedade, koolide, haiglate sööklad) kui ka kohvikuid ja tipprestorane. Koolides ja lasteaedades on mahetoidu kasutamisele oma panuse andnud riigi ja omavalitsuste suur huvi mahetoitlustust edendada. Nt seadis Kopenhaagen eesmärgiks pakkuda koolides ja lasteaedades 90% ulatuses mahetoitu ning on selle ka juba saavutanud. Ka mitmed Rootsi omavalitsused (nt Malmö) on seadnud kõrged eesmärgid.

Ka Eestis on juba mitmeid häid piirkondlikke näiteid mahetoidu kasutamise kohta haridusasutustes. Tartu linn alustas mahetoidu pakkumist toitlustaja hangete kaudu järkjärgult 2018. a ning 2022. a sügisel oli juba kõigi munitsipaalkoolide pakutavas toidus vähemalt 20% mahetoorainet, osades ka 50-80%. Enamikus Tartu munitsipaallasteaedades valmistatakse samuti toitu vähemalt 20% osas mahetoorainest, osades ka 50-80%. Selged sihid on seatud ka Võru maakonnas. Sealsed omavalitsused, SA Võrumaa Arenduskeskus ja MTÜ Setomaa Liit sõlmisid 2020. a kokkulepe, et aastaks 2024 pakutakse kõikides maakonna haridusasutustes vähemalt 20% ulatuses mahetoitu. Kahe aasta möödudes on juba pooltel Võru maakonna haridusasutustel toitlustuse ökomärgi 20-50% kasutusõigus. Haridusasutustes mahetoidu kasutamist toetab ka riik – Maaeluministerium hakkas 2022. a sügisest toetama haridusasutusi, kus kasutatakse toidu valmistamiseks vähemalt 20% ulatuses mahetoorainet.

Eestis on üle 2000 mahetootja ja ka töötajate arv kasvab pidevalt. 2022. a detsembri seisuga on mahetooraine kasutamisest Põllumajandus- ja Toiduametit (edaspidi PTA) teavitanud 122 toitlustuskohta, kellest 107 on haridusasutused. Kahjuks mõjutas koroonaviirus tugevalt kohvikuid ja restorane ning mõned varasemad mahetooraine kasutajad on tegevuse lõpetanud. On ka selliseid toitlustajaid, kes küll ostavad toorainet mahetootjatelt ja -töötajatelt, kuid ei ole sellest teavitanud ja ei saa seega kliendile mahetooraine kasutamisest teada anda. Selleks, et mahetoorainele tohiks viidata, tuleb täita mahepõllumajanduse seadusest tulenevaid nõudeid.

Mahetoidu pakkumist saab alustada erineval moel, nt vähehaaval, kaasates menüüsse algul vaid paar mahekoostisosa, valmistada osad toidud vaid mahekoostisosadest või hoopis anda kliendile teada, et teatud protsendi ulatuses on toidu valmistamisel kasutatud

mahepõllumajanduslikult kasvatatud tooraineid, ehk hakata kasutama toitlustuse ökomärki. Viimane võimalus loodi Maaeluministeriumi poolt 2017. a Skandinaaviamaade eeskujul lihtsustamaks mahetoidu kasutamisele viitamist. Märgi kasutamise nõuded on sarnased Taanile, Rootsile ja Norrale ning sellega kaasnev bürokraatia ei tohiks toitlustajatel üle jõu käia.

Soovides viidata mahetoidu kasutamisele, tuleb põhjalikult läbi mõelda, kas maheteave soovitakse kliendile esitada:

- A. mahepõllumajanduslike toodete (edaspidi mahetoodete) protsentuaalsele osakaalule viitava märgiga (edaspidi toitlustuse ökomärk), vt täpsemaid nõudeid lk 4;**
- B. muul viisil mahepõllumajanduslike koostisosade (edaspidi mahekoostisosade) kasutamisele viidates, vt võimalikke variante (nt kõik road menüüs on mahedad, mingi tooraine on kogu menüüs mahe) ja nõudeid lk 13.**

NB! Samaaegselt võib kasutada ka mõlemaid võimalusi.

A. Mahetoodete protsentuaalsele osakaalule viitav toitlustuse ökomärk

Lihtne viis toitlustusettevõttes mahetoodete kasutamisele viidata on **toitlustuse ökomärk**. **Arvestusperiood on üks kuu** ja arvestust peetakse **eelmise kuu kohta**. Seega peab märgi kasutamisel olema igal märgi kasutamisele eelneval kuul ettevõttesse sisse ostetud/toodud mahetoodete osakaal põllumajandustoodetest üle 20%. Sisseostu kohta võib arvestust pidada kas **koguse** või **maksumuse** põhjal. Millisel viisil arvestust peetakse, on ettevõtte enda otsustada. Toitlustuse ökomärgil on olenevalt mahetoodangu osakaalust kolm astet.

Miks on toitlustuse ökomärgi kasutamine teistest mahetoidule viitamise võimalustest lihtsam?

Mahekoostisosade kasutamisele viitamisel tuleb toidu valmistamisel üldjuhul tagada, et mahepõllumajanduslikud tooted ei seguneks sama liiki mittemahepõllumajanduslike toodetega, pidada arvestust kasutatavate mahekoostisosade täpse kulu kohta roogade kaupa ja täita muid nõudeid (vt juhendi osast B lk 13). Juhul, kui toidu tarbijat teavitatakse **ainult toitlustuse ökomärgiga**, ei rakendu eeltoodud eristatavuse nõue ega täiendavad arvestuse pidamise nõuded. **Tähtis on vaid see, et eelmisel kuul ettevõttesse ostetud/toodud mahetoodete osa vastaks kasutatava märgi nõuetele ja see oleks arvestuse pidamise abil tõestatav.**

Mahetoodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamisel lubatud väited ja toitlustuse ökomärgid

- kui **üle 20% kuni 50%** eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe” või märki:

- kui **üle 50% kuni 80%** eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“ või märki:

- kui **üle 80% kuni 100%** eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 80 kuni 100% toorainest on mahe“ või märki:

Toidu, sh mahepõllumajandusliku toidu ettevõttesse toomine tähendab, et see toit kasutatakse ära toidu valmistamiseks või pakutakse seda valmistoiduna (nt toidu kõrvale pakutav leib, sai, mahl, hommikusöögilauas pakutav jogurt).

Kaasa müüdavaid mahetooteid protsendi arvutamisel arvesse ei võeta. Näiteks, kui sisse ostetakse ka mahešokolaadi, mahesnäkke jms, mida ei kasutata toidu valmistamisel, vaid pakutakse tarbijale kaasa ostmiseks, siis seda toitu mahetoodete protsendi arvutamisel arvesse ei võeta.

Teave mahetoodete protsentuaalse osakaalu kohta toidus esitatakse tarbijale nähtaval kohal selgesti loetavalt, füüsilise või elektroonilise vahendi kaudu.

Info selle kohta, kas osakaal on arvatud põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal tuleb esitada samas vaateväljas toitlustuse ökomärgiga, kasutades väljendeid „arvatud kogusest“ või „arvatud maksumusest“.

Märgi etalonkirjelduse (k.a korrektse värvitooni) leiata [Maaeluministri 21. veebruari 2017. a määruse nr 19 §6-st.](#)

Tähtis on meeles pidada, et märgi kasutamisel peab klienti teenindav isik oskama klienti soovil anda suulist teavet selle kohta, millised toidu koostisosad on mahepõllumajanduslikud.

Millele peab mõtlema enne alustamist?

Et toitlustuse ökomärk võimaldab mahetoodete ettevõttesse ostmise/toomise kohta arvestust pidada nii koguseliselt kui ka maksumuse põhjal, tuleb kõigepealt otsustada, millisel moel seda tegema hakatakse. Arvestuse pidamise perioodi keskel arvestuse meetodit vahetada ei tohi. Maksumuse põhjal osakaalu arvestamise aluseks võib võtta hinnad käibemaksuga või ilma (vastavalt oma soovile), oluline on, et kahte erinevat meetodit segamini ei kasutata.

Mida peab tegema enne toitlustuse ökomärgi kasutamisega alustamist?

- Teavitage PTA-d kas läbi [Maaeluministeriumi kliendiportaali](#) või digitaalselt allkirjastatuna (e-kirjaga) kasutades PTA kodulehel olevat mahetoitlustamisega alustamisest [teavitamise avaldust](#) (vt avalduse vormi lisas 2). Teavitamise avaldus esitatakse toitlustuskoha asukoha järgsele [PTA piirkondlikule esindusele](#).
- Lisage teavitusele eelmise kuu kohta tehtud mahetoodete osakaalu arvutamise arvestus, selleks võib kasutada PTA soovituslikku vormi (lisa 3), laoprogrammi väljavõtet või enda tehtud arvestust, mis sisaldab nõutud infot. Oluline on sisu, mitte vorm. Vt täpsemalt lk 6.
- Tutvuge lisaks juhendile ka [Mahepõllumajanduse seaduse](#), § 4¹ § 12¹ ja § 13¹ ning Maaeluministri 21. veebruari 2017.a määrusega nr 19 „[Toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslike koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded, mahepõllumajanduslike koostisosade kohta teabe esitamise ja arvestuse pidamise täpsemad nõuded](#)“.

Ettevõtte võib hakata toitlustuse ökomärgi kasutama kohe pärast nõuete täitmist ja PTA-le teavitamise avalduse esitamist. PTA vastust ei pea ootama.

Toitlustuse ökomärgi kasutamise puhul riigilõivu maksta ei tule ning mahepõllumajanduse seaduse alusel teostatud kontrollimise eest järelevalvetasu maksta ei pea.

Arvestuse pidamine

Mida võetakse protsentuaalse osakaalu arvutamisel arvesse ja mida ei võeta?

Protsentuaalse osakaalu arvutamisel tuleb arvesse võtta **kõik põllumajanduslikud koostisosad**, milleks on põllumajandusest pärinevad töötlemata ja töödeldud saadused (nt jahu, liha, piimatooted, köögiviljad, maitsetaimed ja ürdid). Põllumajanduslikud koostisosad tuleb omakorda jagada mahepõllumajanduslikeks ja mittemahepõllumajanduslikeks.

Joogivett, soola ning jahindusest (metsloomade liha) ja looduslikust kalapüügist saadud tooteid ning alkohoolseid jooke osakaalu arvutamisel arvesse ei võeta. Arvestuses ei kajastu need tooted ei mahetoidu ega tavatoidu poolel.

NB! Kasvandusest pärinevad kalad tuleb arvestusse võtta vastavalt tava- või mahetootena, praegu Eestis mahekalakasvandusi veel pole. Seda, kas tegemist on looduslikust kalapüügist pärit kala v kasvandusest pärit kalaga, saate kontrollide saatelehelts/arvelt või kui see info sealt puudub, siis ostetud kala pakendilt.

Kui tootlustusettevõtte ostab sisse ka tooteid, mida ei kasutata toidu valmistamisel (nt mahesnärke), kuid mida tarbijale müügiks pakutakse, siis selline toit ei kajastu samuti ei mahe- ega tavatoidu poolel.

Mis ajaks peab arvestus olema tehtud?

Arvestuse pidamine toimub eelmise kuu kohta. Mahetoodete % arvutatakse (ettevõtte raamatupidamisdokumentide alusel) ettevõttesse **eelmisel kuul** toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodete **koguse või maksumuse** põhjal hiljemalt **iga kalendrikuu 20. kuupäevaks**. Info peab olema kohapeal kättesaadav, kui PTA seda kontrollida soovib.

Kuidas osakaalu vahemikke arvutada?

Vahemike arvutamisel ei kasutata ümardamist täisarvuni ja arvutuse tulemus pannakse kirja täpsusega kaks kohta peale koma. Kui mahetoorainete koguse arvutamisel saadakse tulemuseks 20%, või alla selle (nt 19,99%), ei saa tootlustuse ökomärki kasutada, sest **vähikseim vahemik, millest saab teavitada on „üle 20% kuni 50% toorainest on mahe“**. Kui arvutamisel saadakse tulemuseks 49,99%, siis saab kasutada märki „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“. Niisamuti ka juhul, kui mahetoorainete koguse arvutamisel saadaks tulemuseks täpselt 50%, saab kasutada märki „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“. Märki „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“ saab kasutada ainult juhul kui arvutuse tulemus on üle 50% (nt 50,01%).

Soovituslik vorm ja muud võimalused arvestuse pidamiseks

PTA on koostanud osakaalu arvestamiseks soovitusliku vormi (vt näidist lisa 3). Kui näiteks ettevõttes kasutusel olev lao- või raamatupidamisprogramm võimaldab pidada vajalikku arvestust ja info on sealt kuupõhiselt väljavõetav, siis ei ole eraldi vormil arvestuse pidamine kohustuslik. Oluline on sisu! Arvestus tuleb esitada nõudmisel ettevõtet kontrollivale ametnikule. Igakuiselt seda PTAsse ei saadeta, see tuleb esitada vaid kohapealse kontrolli käigus ametniku poolt küsitud kuu kohta. Kõik arvestuse pidamiseks kasutatud andmed (saatelehed/arved ja igakuine arvestus) tuleb ettevõttes säilitada, kas elektroonselt või paber kandjal vähemalt kaks aastat nende kogumisest arvates.

Alljärgnevalt on toodud kaks näidet arvestuse pidamise kohta: koguse põhjal (tabel 1) ja maksumuse põhjal (tabel 2).

Tabel 1. Näide arvestuse pidamise ja koguselise protsentuaalse osakaalu arvutamise kohta koguse põhjal:

Arve number	Tarnija	Mahepõllu- majanduslikud tooted (kg)	Mittemahe- põllu- majanduslikud tooted (kg)	Kokku (kg)
2389578	Mahe Mati OÜ	10	0	10
3455673	Food AS	5	6	11
9087900	Kauplus „Tuvi“	0,5	0	0,5
6578890	Eat Organic OÜ	2	0	2
		17,5 kg	6 kg	23,5 kg

Arvestus: $17,5/23,5 * 100\% = 74,47\%$

Mahetoodete protsentuaalne osakaal: **74,47%**

Tabel 2. Näide arvestuse pidamise ja maksumuse põhjal protsentuaalse osakaalu arvutamise kohta:

Arve number	Tarnija	Mahepõllu- majanduslikud tooted (eurot km-ta)	Mittemahe- põllu- majanduslikud tooted (eurot km-ta)	Kokku (eurot km-ta)
2389578	Mahe Mati OÜ	28	0	28
3455673	Food AS	19	10	29
9087900	Kauplus „Tuvi“	2,42	0	2,42
6578890	Eat Organic OÜ	14,5	0	14,5
		63,92 eurot	10 eurot	73,92 eurot

Arvestus: $63,92/73,92 * 100\% = 86,47\%$

Mahetoodete protsentuaalne osakaal: **86,47%**

Kuidas arvestada toorainet, mis on ise kasvatatud/korjatud?

Ettevõttesse toodud toiduna käsitletakse lisaks sisseostetule ka sama ettevõtja poolt kasvatatud/korjatud toodangut (nt maitsetaimed, köögiviljad, marjad, seened). Sellisel juhul võetakse mahetoodete protsentuaalse osakaalu arvutamisel arvesse nende toodete kogus või maksumuse põhjal arvestust pidades sama liiki toodete turuhinna põhjal arvestatud maksumus.

NB! Meeles tuleb pidada, et ise kasvatatud või looduslikelt aladelt korjatud saadusi saab mahetoodetena käsitada üksnes siis, kui ettevõttel on vastav [mahetunnustus](#).

Mida teha, kui mahetoorainet ostetakse mitmeks kuuks ette?

Mõned toitlustajad ostavad osa tooteid (lasteasutustes köögivilja, kartuli või külmutatud marjad, taimeteed jms kogu talveks, restoranis talleliha hooajaliseks menüüks) pikemaks perioodiks ette ja see võib oluliselt mõjutada igakuisel arvestuse pidamisel mahetoodete osakaalu. Sel juhul võib

erandkorras jagada pikemaajaliseks kasutamiseks sisseostetud tooted (olenevalt arvestuse pidamise viisist, kas koguse või maksumuse alusel) nende kuude peale, kus see kasutuses on, viidates mitmel kuul samale arvele, kuid konkreetset kuud puudutavale kogusele/maksumusele.

Kuidas pidada arvestust, kui ettevõtjal on mitu toitlustamiskohta?

Sama ettevõtja erinevates toitlustamiskohtades kasutatud toodete üle tuleb arvestust pidada selliselt, et erinevates toitlustuskohtades kasutatud tooted oleksid raamatupidamises eristatud. Toodete toomisel ühest kohast teise, lisatakse nendele saateleht, millega tagatakse selgus selle kohta, millised tooted konkreetsesse toitlustuskohta toidu valmistamiseks toodi.

Kui mingis toitlustuskohas vaid serveeritakse mujal valmistatud toitu selle valmistanud teise toitlustaja poolt, siis peab toitlustuse ökomärgi kasutamiseks toidu valmistanud ja serveerinud ettevõtja teavitama ka sellest toitlustuskohast, kus ta seda toitu serveerib. Kui mujal valmistatud toitlustuse ökomärgi kasutamise nõuetele vastavat toitu serveerib toitlustuskoht ise, on teavitajaks toitu serveeriv toitlustuskoht.

Dokumentide säilitamine

Arvestuse pidamiseks vajalikke andmeid ja dokumente tuleb säilitada vähemalt kaks aastat nende kogumisest arvates. Lao- ja finantsarvestuse dokumente tuleb hoida üksuses või tööruumides ja nende põhjal peab saama kindlaks teha ettevõttesse toodud toodete kogused ja tarnijad.

Raamatupidamisdokumendid peavad sisaldama ka mahetoodete vastuvõtmisel tehtud kontrolli tulemusi (st märged saatedokumendil või tooraine vastuvõtu kontroll-lehel selle nõuetekohasuse kohta). Raamatupidamisaruannetes esitatud andmed peavad olema dokumentaalselt (saatelehed/arved) tõendatud.

Sisseostetavate toodete mahepõllumajandusliku päritolu kontrollimine

Mahetooteid ostes tuleb kontrollida, kas need on ikka mahedad ja kas nende müüjal on kehtiv sertifikaat. Üldiselt peavad kõik ettevõtted, kes tegelevad mahetoodete tootmise, nende töötlemise, pakendamise, ladustamise, märgistamise või üksnes turustamisega kuuluma mahekontrollisüsteemi, ehk olema mahetunnustatud. Erisusena ei laiene tunnustamise kohustus vaid kauplustele, kus tegeletakse üksnes pakendatud mahetoodete müümisega lõpptarbijatele.

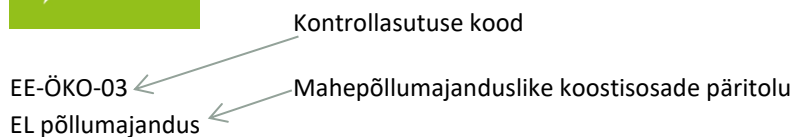
Seega peab mahetoidu tarnijatel (sh hulgimüüja, töötleja, talunik) olema **kehtiv** sertifikaat, mis Eesti ettevõtete puhul on väljastatud PTA poolt. Sertifikaadil on kirjas ettevõtte tegevusala ja tootekategooriad, mida ta mahedana toodab või turustab. Alates 1. jaanuarist 2023 väljastatakse kõik Euroopa Liidu mahepõllumajanduse sertifikaadid elektroonilise kaubanduse kontrolli- ja ekspertsüsteemis (TRACES) kaudu. Link [mahepõllumajanduslike ettevõtete sertifikaatide andmebaasile – TRACES](#) on leitav PTA veebilehel. Eesti ettevõtjate poolt toodetavate toodete või tootegruppide kohta leiate teavet PTA veebilehel asuvast Mahepõllumajanduse registrist: [Mahepõllumajanduse tootjad \(põllumajandusettevõtted\)](#) ja [Mahekäitlejad](#) (Exceli tabel „Mahepõllumajanduse register käitlejad 2022“). Valige õige andmebaas, olenevalt sellest, kas ostate

mahetooteid tootjalt otse või töötlejalt või hulgimüüjalt (viimasel kahel juhul peate valima mahekäitlejate tabeli).

Tarnija sertifikaadi saab TRACES-st alla laadida või mahetoidu tarnija käest esimest korda ostes, paluda see kaubaga kaasa panna või endale e-posti teel edastada. Silmas tuleb pidada, et sertifikaat väljastatakse üldjuhul üheks aastaks, müügipakendis mahetoodetega kaupleva hulgimüüja puhul kolmeks aastaks. Aeg-ajalt võiks kontrollida, kas tarnija sertifikaat on ikka kehtiv, sest juhul, kui ettevõtte mahetunnustus on vahepeal kehtetuks tunnistatud, ettevõtet enam registrist ei leia ning tema toodang ei ole enam mahepõllumajanduslik.

Erisusena on tootlustajatel, kes on teavitanud tootlustamise ökomärgi kasutamisest, lubatud osta mahetooteid ka tavalistest kauplustest. Sellisel juhul peab ostetud toodete puhul tagama, et ostutšekil oleks olemas viide mahedale. Kui kassatšekil ostetud toote kohta maheviide puudub, tuleb saada kauplusest ostutšekile allkirjastatud kinnitus, et sellest poest ostetud ning kassatšekil esitatud toode on mahe.

Teiseks peab kontrollima ostetud ja vastuvõetud mahetoote märgistust. Müügipakendis mahetoidul, mis on valmistatud või pakendatud Euroopa Liidus, peab toote pakendile või etiketile olema kantud Euroopa Liidu mahelogo (vt joonis 1), kontrollasutuse kood ja päritolutähis. Hulgipakendis mahetoidule ei ole ELi mahelogo märkimine kohustuslik, kuid toote pakendil või tootega kokkuviidaval dokumendil peab olema selle kontrollasutuse kood, kes on toote tootmist või töötlemist kontrollinud (PTA kood on EE-ÖKO-03).

Joonis 1. Euroopa Liidu mahelogo koos kontrollasutuse koodi ja päritolutähisega

Tootlustusettevõttesse vastuvõetud müügipakendis mahetoodetel võib lisaks ELi logole olla ka Eesti ökomärk (vt joonis 2) või mõne muu riigi või kontrollasutuse ökomärk, aga et riiklike märkide kasutamine ei ole kohustuslik, siis ei pruugi neid olla.

Joonis 2. Eesti riiklik ökomärk

Ettevõttesse pakendatud mahetoodete vastuvõtmisel peab ettevõtja kontrollima ka pakendite suletust ja etiketile märgitud teabe vastavust saatedokumentides olevale teabele.

Kolmandaks peab vaatama, et mahetoidu tarnija poolt väljastatud dokumentidel (**arvel ja saatelehel**) oleks viide toidu mahepõllumajanduslikule päritolule (nt „Mahekartul“, „Kartul mahe“, „Kartul öko“) või viide, et kõik saatelehel/arvel toodud tooted on mahetooted või pärinevad mahepõllumajandusest ja dokumentidelt peab selguma, kust tooted on tarnitud.

Kui ostetakse mingit toodet pakendamata kujul (nt lahtine köögivilj, lihatooted) või hulgpakendis, siis võivad andmed või osad andmed olla saatedokumendil.

Saatelehe/arve korrektsust peab kauba vastuvõtmisel kindlasti kontrollima, korrektsust kontrollib pisteliselt ka ettevõtet kontrolliv ametnik ja ka tema peab saatedokumendilt selgelt aru saama, et tegemist on mahetootega.

Saatelehed/arved või nende koopiad tuleb säilitada ettevõttes kohapeal kaks aastat.

Toitlustuse ökomärgi etaloni vahemiku muutumine ja ökomärgist loobumine

Toitlustuse ökomärgi etaloni vahemiku muutmine

Kui selgub, et ettevõttesse toodud mahetoodete kogus või maksumus ei küündi taotlusel esitatud protsentuaalse osakaaluni, tuleb sellest koheselt PTA-d teavitada ning lõpetada mittekorrektse märgi kasutamine.

Selleks tuleb esitada uus teavitamise avaldus (nt läbi [Maaeluministeeriumi kliendiportaali](#)) ja märkida sellel uus etaloni vahemik. Loomulikult tuleb välja vahetada ka ökomärk, et see vastaks tegelikule protsendivahemikule. Kui uus protsent jääb väiksemaks kui 20%, tuleb märgi kasutamine kohe lõpetada ja teavitada sellest PTA-d samuti läbi kliendiportaali või e-posti teel avaldusega.

Näide: Kohvik „Päike“ esitas PTA-le mais teavitamise avalduse koos kinnitavate dokumentidega, et ettevõttesse eelmisel kuul (aprillis) toodud toodete kogus (ettevõtte otsustas arvestust pidada koguseliselt) on 74% ja võttis kasutusele märgi „50-80% toorainest on mahe“. Järgnevatel kuudel (mai, juuni, juuli, august) jäi ettevõttesse toodud mahetooraine osa vahemikku 60-70%. Oktoobris selgus, et septembris toodi ettevõttesse mahetooted vaid 48%. Ettevõtte teavitas kohe PTA-d, esitades uue teavitamise avalduse, märkides ära uue vahemiku „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“ ja uuendas ettevõttes kasutatavat märki, andes tarbijale õiget teavet.

Toitlustuse ökomärgist loobumine

Kui ettevõtte ei soovi (või vähenenud mahetoodete sisseostu tõttu ei tohi) enam kasutada toitlustuse ökomärki, tuleb sellest kohe teavitada PTA-d.

Märgist loobumise korral tuleb esitada loobumise taotlus läbi [Maaeluministeeriumi kliendiportaali](#) või digitaalselt allkirjastatuna (e-kirjaga) kasutades PTA kodulehel olevat [teavitamise vormi](#) (teavitamise avaldus toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ettevalmistamise ja turuleviimisega tegelemise lõpetamisest).

Toitlustuse ökomärgi uuesti kasutusele võtmise soovi korral tuleb alustada arvestuse pidamist algusest, st arvutada eelmisel kuul toidu valmistamiseks sisse toodud mahetoodete protsentuaalne/rahaline osakaal ning esitada uus teavitamise avaldus PTAle.

Mahetooraine kasutamisele viitamine muul viisil

Kui soovite kasutada vaid toitlustuse ökomärki, ei tohi märki seostada ühegi kindla toidu ega koostisosaga. Märki ei kasutata mingi kindla toidu märgistamisel menüüs toidu nimetusega samal väljal ega koostisosade loetelus. Samuti ei ole lubatud viidata mahepõllumajanduslikule tootmisviisile toidu nimetuses, koostisosades jm.

Kui soovite lisaks märgi kasutamisele viidata ka kasutatud mahetoorainele, siis lugege täiendavaid nõudeid juhendi osast B lk 13.

Kes ettevõtet kontrollib?

Toitlustuse ökomärgi kasutamisest teavitanud toitlustajat kontrollib toitlustuskoha asukoha järgse PTA piirkondliku esinduse järelevalveametnik.

Tavaliselt kontrollitakse üks kord aastas. Inspektor võib küsida ka varasemate kuude arvestust ja saatelehti/arveid.

Kust toitlustuse ökomärgi kleepse saab?

Maaeluministerium tellis toitlustuse ökomärkide kleepse nii läbipaistval põhjal peegelpildis (klaasile kleepimiseks) kui ka valgel põhjal.

Märke saab Mahepõllumajanduse Koostöökogult (kirjutades e-mailile mahekogu@gmail.com) või PTA-lt (pille.edovald@pta.agri.ee).

Märgi võib ka ise trükkida, kasutada tuleb Maaeluministri 21. veebruari 2017.a määruse nr 19 §6-s toodud etalonkirjeldust ja värvi.

Märgi etalonide failid saab .png ja .pdf formaadis alla laadida www.maheklubi.ee/toitlustajale.

Mahetoidu toetus haridusasutustele

Maaeluministerium hakkas 2022. a septembris toetama mahetoidu pakkumist haridusasutustes. Toetust makstakse haridusasutuse pidajale nende koolide ja lasteaedade eest, kus valmistatakse toitu vähemalt 20% ulatuses mahetoorainest ning kes on oma tegevusest PTA-d teavitanud. Toetuse määr on kalendrikuus ühe koolieelse lasteasutuse lapse kohta 4,90 eurot ja kooliõpilase kohta 2,20 eurot kõigi kalendrikuude eest aastas, mille jooksul haridusasutus vastas toetuse saamise nõuetele. Toetust maksab PRIA iga kvartali lõpule järgneval kuul, maksmise aluseks on Eesti Hariduse Infosüsteemis olev laste arv.

Vaata lisa PRIA kodulehelt: www.pria.ee/toetused/haridusasutuses-mahepollumajandusliku-toidu-ja-mahepollumajanduslikke-koostisosi-sisaldava

B. Muudel viisidel mahekoostisosade kasutamisele viitamine

Mahepõllumajanduslikule tootmisviisile viitamiseks nimetatakse seda, kui toidu märgistamisel või reklaamimisel kasutatakse toidu kirjeldamiseks mõisteid mahe, öko, bio (ja nende sõnade tuletisi ja deminutiive), millega antakse ostjale teada, et kõnealune toit või selle koostisosad on valmistatud mahepõllumajanduse nõudeid järgides.

Mahepõllumajandusele viitamiseks loetakse ka seda, kui menüüs, kodulehel või Facebooki postitustes väidetakse, et kasutatakse nt ökotalu õunamahla või maheveiseliha ja ka see, kui kohviku või restorani nimes on sõnad mahe, öko vmt, nt Maie mahekohvik. **Kõigil nendel juhtudel peab ettevõtte olema mahetoitlustusest teavitanud.**

Lisaks juhendi osas A kirjeldatud toitlustuse ökomärgile on maheviite kasutamiseks mitmed teised variandid:

- mingi koostisosa on kogu menüüs kasutusel mahedana (vt lk 14);
- roa mingi komponent on mahe (vt lk 14);
- üks või mitu rooga menüüs on mahedad (vt lk 15);
- mahedad on üksnes mõningad tavaroa koostisosad (vt lk 16)

Kui kõik road menüüs on mahedad, võib kasutada nimetust mahemenüü.

Kõigil eelviidatud juhtudel võib sõna „mahe“ asemel kasutada ka sõna „öko“.

Mahetoidu valmistamise nõuetest rääkides on oluline teada, et mahetoidu korral jagatakse toidus kasutatav tooraine ehk toidu koostisosad erinevatesse gruppidesse:

- **Põllumajanduslikud koostisosad**, milleks on kõik põllumajandustootmisest pärinevad töötlemata ja töödeldud saadused. Põllumajanduslikuks koostisosaks loetakse ka alkohol ja pärm. Põllumajanduslikud koostisosad jagunevad omakorda mahepõllumajanduslikeks ja mittemahepõllumajanduslikeks.
- **Mittepõllumajanduslikud koostisosad**, milleks on lisaained, abiained jms ained, mis ei pärine põllumajandustootmisest (nt toiduvärvid, magusained, sidrunhape jm).
- **Joogivesi ja keedusool** (KCl või NaCl) on käsitletavad erandina, mida ei loeta ei põllumajanduslikuks ega mittepõllumajanduslikuks koostisosaks ning mida on alati lubatud kasutada.

Maheviite esitamisel ei ole lubatud ühes roas koos kasutada sama mahepõllumajanduslikku ja mittemahepõllumajanduslikku koostisosa (nt mahe- ja tavakartul).

Kõige suurem piirang on seatud **mittepõllumajanduslike koostisosade kasutamisele, milleks on toidu valmistamisel kasutatavad lisaained ja töötlemise abiained, aga ka lõhna- ja maitseühendid või lõhna- ja maitsepreparaadid**. Mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamisel **kasutada lubatud lisaainete ja töötlemise abiainete loetelu leiate määruse (EL) 2021/1165 V lisa A osast** ning mahetoodete valmistamisel on lubatud kasutada vaid looduslikke lõhna- ja maitseühendeid või looduslike lõhna- ja maitsepreparaate. Mahetoidu valmistamisel võib kasutada nt söögisoodat või sidrunhapet, aga ei ole lubatud kasutada sünteetilisi magusaineid või sünteetilisi toiduvärve. Mittepõllumajanduslike koostisosade kasutamise piirang kehtib ka siis, kui tegu on tavaroga, mis sisaldab mahekoostisosa.

Ettevõtte otsustab ise, millisel viisil ja millises ulatuses ta mahetoitu pakub ning kuidas ta sellest oma klienti teavitab.

Kehtib siiski üks oluline reegel: maheviide peab olema tõene ja väite tõesus peab olema dokumentaalselt tõestatav. Seetõttu ei saa näiteks kasutada liiga üldisi viiteid nagu „Me kasutame peamiselt mahepõllumajandusest pärinevat toorainet“.

Maheviite esitamise ja mahetoidu pakkumise reklaamimise võimalused

Viide ühte liiki mahekoostisosa(de) kasutamisele

Osad toitlustusettevõtted soovivad mõnda toorainet osta sisse üksnes mahedana ja seda ka vastavalt klientidele reklaamida.

Sellisel juhul on lubatud kasutada väiteid, nagu nt „Me pakume üksnes mahekartulit“, „Hommikusöögilauas serveeritakse mahemune“, „Me kasutame ainult mahekaerahelbeid, maheriisi ja mahetatart“ vms.

Kasutatavaid põllumajanduslikke koostisosi võib ka grupeerida, näiteks kui kõik ettevõttes kasutatavad köögiviljad on mahepõllumajanduslikku päritolu, võib öelda: „Pakume üksnes maheköögivilju“.

Ühe tooraine täielik asendamine mahedaga on ettevõttele mugav ja lihtne viis. Puudub vajadus eraldi ladustada või mahetoitu eraldi valmistada, sest puudub oht, et mahekoostisosa võib sama liiki tavakoostisosaga segamini minna ja nii on toidu jälgitavus lihtsamini tagatav. Ühtlasi saab korraga sisse osta suurema koguse toorainet ning seeläbi võib olla võimalus saada ka soodsamat hinda.

Viide roa mahedale komponendile ehk osa roast on mahe

Mahedaks roa komponendiks võib olla roa osa, mis valmistatakse küll eraldi, aga serveeritakse koos roaga ja seda roa osa on tarbija vaatenurgast võimalik ülejäänud toidust lihtsalt eristada. Sellisteks roa osadeks on näiteks liha, traditsioonilised praelisandid (riis, kartul) või salat. Selline roa osa **ei ole** aga nt supis sisalduv köögivili või salatis sisalduv tomat.

Menüüs saab mahedale viidata näiteks nii: „Kodune kotlet mahekartulipüreega“ või „Lõhe medaljon riisi ja maheköögiviljadega“. Viide „mahe“ peab olema sama värvi ja suurusega ning samasuguses kirjas

kui muud koostisosad, see ei tohi olla eriliselt (näiteks rasvasema või teist värvi kirjaga) või suuremalt välja toodud.

Põllumajanduslikku päritolu mahe roa komponent (roa osa), mida soovitakse reklaamida mahedana, peab koosnema üksnes mahepõllumajandusest pärinevatest koostisosadest.

Välja arvatud erand, mille kohaselt on 5% ulatuses lubatud kasutada tavapäraselt toodetud põllumajanduslikke koostisosi juhul, kui need koostisosad on loetletud määruse [\(EU\) 889/2008](#) IX lisas (vt määrusest). Nimekiri lubatud tavapõllumajanduslikest koostisosadest on aga väga piiratud ning sisaldab koostisosi, mida tavapäraselt tootlustuses ei kasutata või kasutatakse vähe (tammetõrud, koolapähklid jne).

NB! Alates 1. jaanuarist 2024 võib kasutada ainult määruse [\(EL\) 2021/1165](#) V lisa B osas loetletud mittemahepõllumajanduslikke koostisosi.

Kui roa komponendina viidatakse näiteks liha mahepäritolule, peab ka selle praadimiseks kasutatav õli olema mahe, sarnaselt nagu mahekartulipüree valmistamiseks kasutatav piim või maheköögiviljadele valatav kaste või vastavate roa osade maitsestamiseks kasutatavad maitseained peavad olema mahedad.

Roas oleva ühe mahekomponendi serveerimise eeliseks võrreldes maheroaga on suurem paindlikkus nii tooraine hankimisel, laovarude haldamisel kui ka menüü koostamisel.

Viide mahedale roa nimetuses ehk „maheroog“ (serveerimiseks valmis mahetoit menüüs)

Maheroog on üks konkreetne roog menüüs olevatest toitudest. Maheroog ehk mahetoit on näiteks „Mahe lasanje“, „Mahe mustikakook“, „Mahe guljašš“, „Mahe porgandipüreesupp“ jne.

Rooga ehk toitu võib nimetada mahedaks üksnes siis, kui kõik selles toidus kasutatud põllumajanduslikud koostisosad on mahepõllumajanduslikku päritolu.

Määruse kohaselt on küll lubatud kasutada kuni 5% ulatuses mittemahepõllumajanduslikke koostisosi, kui need koostisosad on loetletud määruse [\(EU\) 889/2008](#) IX lisas (vt määrusest). Nimekiri lubatud tavapõllumajanduslikest koostisosadest on aga väga piiratud ning sisaldab koostisosi, mida tavapäraselt tootlustuses ei kasutata või kasutatakse vähe (tammetõrud, koolapähklid jne). Sageli tõlgendatakse seda määruse sätet valesti ning arvatakse, et 5% ulatuses võib kasutada ükskõik milliseid tavapõllumajanduslikke koostisosi. Nii see siiski ei ole, kasutada võib vaid ülalnimetatud määruse lisas loetletud põllumajanduslikke koostisosi. **NB!** Alates 1. jaanuarist 2024 võib kasutada ainult määruse [\(EL\) 2021/1165](#) V lisa B osas loetletud mittemahepõllumajanduslikke koostisosi.

Maheroa müümisel on müüdnud portsjonite arv kergesti läbi kassasüsteemi (või lasteasutustes läbi muu arvestuse pidamise viisi) tuvastatav ning andmete koondamine lihtne. Maheroa valmistamise ning müümise võivad muuta aga keerukaks mahepõllumajanduslike koostisosade hankimisega seonduvad probleemid ja see, kui sama liiki toorainet kasutatakse ettevõttes ka mittemahepõllumajandusliku roa valmistamiseks. Vältimaks mahe- ja tavakoostisosade segunemist, eraldi hoidmise, toidu valmistamisega ja arvestuse pidamisega seonduvaid probleeme, võiks kaaluda mõne põhikoostisosa (nt kartul, porgand, veiseliha) kasutamist ettevõttes üksnes mahedana.

Viide mahekoostisosa(de)le tavatoidus

Tavatoidus kasutatava(te) mahekoostisosa(de) kohta võib esitada sellekohase viite koostisosade loetelus. Näiteks kui supi valmistamiseks kasutatakse mahekartuleid, võib viidata nii: „Veiselihasupp (veiseliha, mahekartul, porgand, sibul)“ või „Kartulisalat (koostises on mahekartul ja mahehernes)“. Sellisel juhul ei tohi mahedale viidata toidu nimetuses (nt ei ole lubatud „Veiselihasupp mahekartuliga“).

Koostisosade loetelus peab viide „mahe“ olema sama värvi ja suurusega ning samasuguses kirjas kui muud koostisosad, see ei tohi olla eriliselt (näiteks rasvasema või teist värvi kirjaga) või suuremalt välja toodud.

Euroopa Liidu mahelogo, Eesti ökomärk ja nende kasutamine

Eesti ökomärki (joonis 2, lk 10) on lubatud kasutada toitlustusettevõttes valmistatud **maheroa või maheroa komponendi** (vt selgitus eespool) märgistamisel juhul, kui mahetoitlustusettevõtte on seaduse kohaselt teavitatud ning esitatud maheviide on tõene. Ökomärgi kasutamisel peab olema selgelt aru saada, millise roa või roa komponendi osas märk on esitatud.

NB! Eli mahelogo ei ole lubatud toitlustusettevõttes valmistatud toidu märgistamisel kasutada. Toitlustuse ökomärgi kasutamisest loe juhendi osast A, lk 4-12.

Mahetoitlustusega alustamine (mahetoitlustusest teavitamine)

Enne mahetoitlustusega alustamist teavitage PTA-d kas läbi [Maaeluministeeriumi kliendiportaali](#) või digitaalselt allkirjastatuna (e-kirjaga) kasutades PTA kodulehel olevat [teavitamise vormi](#) (vt avalduse vormi lisa 2). Teavitamise avaldus esitatakse toitlustuskoha asukoha järgsele PTA piirkondlikule esindusele.

Mahepõllumajanduse seaduse kohast teavitamise kohustust ei ole, kui toitlustusettevõttes pakutakse tarbijale mahetoitu vaid müügipakendis, nt limonaad, siider või õlu pudeliga, šokolaaditahvel jms.

Ettevõtte võib hakata mahetoidu pakkumisele viitama kohe pärast nõuete täitmist ja teavitamise avalduse esitamist. PTA vastust ei pea ootama.

Mahetoitlustusest teavitamise puhul riigilõivu maksta ei tule ning mahepõllumajanduse seaduse alusel teostatud kontrollimise eest ettevõtte järelevalvetasu maksta ei pea.

Nõuded mahetoidu vastuvõtmisel, ladustamisel, toidu valmistamisel ja arvestuse pidamisel

Mahepõllumajandusliku päritolu kontrollimine toidu vastuvõtmisel

Ettevõttesse vastuvõetava toidu kontrollimine peaks olema iga ettevõtte jaoks tavapärane praktika. Mahetoidu kontrollimine lisab tavapärasele kontrollile mõned nüansid.

Sisseostetavate toodete mahepõllumajandusliku päritolu kontrollimise kohta lugege täpsemalt juhendi A osa vastavast alajaotusest (lk 9).

Ettevõttesse võib võtta vastu mahepõllumajanduslikku ja mittemahepõllumajanduslikku toitu ka samaaegselt. Oluline on, et mahepõllumajandusliku toidu identifitseerimine on tagatud ning on välistatud mahe ja tavatoidu segi- või vahetusseminek.

Toodete ladustamine ja toidu valmistamine

Toidu ladustamise ja toidu valmistamise juures tuleb tagada, et mahe- ja tavatoid oleksid selgelt eristatavad ning nende segimine või segunemine oleks välistatud. Mahe- ja tavatoidu segi- ja vahetussemineku vältimiseks tuleb kasutusele võtta vajalikud meetmed. Eraldatuse võib tagada toidu selge märgistamisega, eraldi ruumid, riiulid või tööpinnad mahetoidu ladustamiseks ega valmistamiseks ei ole kohustuslikud. Võib kasutada ka erinevat värvi nõusid või silte, eraldi ala riiulil. Kõik töötajad, kes toitu käitlevad, peavad olema instrueeritud ning teadlikud, milline tooraine on mahe ja milline tava ning kuidas neid ettevõttes käidelda.

Arvestuse pidamine

Kõik ettevõttes valmistatavate toitude **retseptid** peavad olema ettevõttes kohapeal ning kättesaadavad ettevõtet kontrollivale järelevalveametnikule. Retseptist peab selguma, milline koostisosa on mahe ja millises koguses seda kasutatakse. Juhul, kui mingis roas kasutatakse vaid mahepõllumajanduslikke koostisosi, siis peavad retseptist selguma kõigi koostisosade kogused.

Ettevõtte peab pidama arvestust nii ettevõttesse tulnud mahetooraine kui ka müüdüd toidu koguste üle.

Osad ettevõtted kasutavad elektroonilisi laoarvestusprogramme ja kassasüsteeme, mõned peavad arvestust lihtsas Exceli failis. Kõik variandid on lubatud. Oluline on, et ettevõtte saab esitada andmed sissetulnud, laos oleva ja müüdüd toidukoguste kohta ning need andmed on dokumentaalselt tõendatavad.

Ettevõtte kontroll

Ettevõttes, mis on teavitanud mahetoitlustusega alustamisest, viib PTA läbi mahepõllumajanduse seaduse kohase kontrolli. Toitlustajat kontrollib ettevõtte asukoha järgse PTA piirkondliku esinduse järelevalveametnik.

Kui ettevõttes tegeletakse mahetoitlustamisega, siis tuleb enesekontrolliplaanis kirjeldada ka neid tegevusi, mida tehakse mahetoidu nõuetekohase valmistamise tagamiseks, kaasa arvatud kliendile toidu kohta õiglase teabe andmise tagamiseks.

- **Enesekontrolliplaanis tuleb kirjeldada:**

- **kuidas toimub mahetoodete vastuvõtmine** (mida kontrollitakse ja kuidas vastuvõtmisel tehtud kontrollid dokumenteeritakse) ja panna kirja, kes on vastutavad töötajad selles osas. *Nt juhataja – vastutab sisseostetava mahetooraine ning arvestuse pidamise eest, peakokk – vastutab mahetoidu käitlemise ja retseptide koostamise eest.*
- **kuidas tagatakse eristatavus, kui ettevõttes kasutatakse nii tava- kui mahetoorainet toidu valmistamisel.** *Nt ettevõtte ruumide plaanil tuleks näidata kohad, kus mahetoorainet ladustatakse ning kus mahetoitu valmistatakse. Sobib asendi/ruumide plaan, millele on vastavad märked lisatud või kirjeldus, kuidas tagatakse mahetoidu mittesegunemine tavatoiduga. Nt kirjeldada, et kasutusel on vaid mahedad köögiviljad või kasutatakse erinevat värvi anumaid toodete ja pooltoodete valmistamiseks/hoiustamiseks, mahetooted on märgistatud, töötajad koolitatud ja juhendatud jne (töötajate koolitamist/juhendamist mahenõuete osas võib kajastada olemasolevas koolitusplaanis). Kirjeldada kuidas kliendile on mahetoidu pakkumisest teada antud või plaanitakse teada anda. Nt menüüd, flaietid, veebileht või nende kavandid.*

Ettevõttes kohapeal peavad olema arved ja saatelehed ning muud dokumendid, mis võimaldavad nii ettevõtjal endal kui ka järelevalveametnikul välja selgitada:

- a) mahetoidu tarnija ning juhul, kui tegemist on eri isikuga, siis selle müüja,
- b) ettevõttesse vastuvõetud mahetoidu kogused,
- c) ettevõttes ladustatava mahetoidu kogused,
- d) väljastatud mahetoidu kogused.

Järelevalveametnikul on õigus küsida samu andmeid ka ettevõttes käideldava tavatoidu kohta.

Vajalik on ka aruanne, milles on kajastatud kindla perioodi (nt ühe kuu) kohta ettevõttesse vastu võetud ning väljastatud mahetoidu kogused.

Aruannet ja kontrollitavaid dokumente hoitakse ettevõttes kättesaadavana õigusaktidest või ettevõtte enda sisekorrast tuleneva tähtaja jooksul. Mahepõllumajanduse nõuded siin täiendavaid reegleid ei kehtesta.

Pärast ettevõtte poolset tegevusest teavitamist viiakse läbi esmane kontrollimine, edaspidi toimuvad üldjuhul etteteatamata riskipõhised kontrollid.

Kontrolli käigus vaadatakse:

- kas ettevõtte kontrollib saabuvat mahetoorainet ning peab korrektset arvestust kasutatud mahetooraine osas,
- kas ettevõtte klientidele esitatud väited on tõesed,
- kas ettevõttes on tagatud mahetoidu ja tavatoidu segunemise vältimine,
- kas ettevõttes on tagatud toidu jälgitavus.

Ettevõtte peab tagama PTA järelevalveametnikule kontrolli eesmärkidel ligipääsu kõigile arvestuse pidamisega seotud dokumentidele, raamatupidamistoimikutele ja vajalikele arvetele, samuti jagama järelevalveametnikule vajalikku informatsiooni.

Mahetoitlustusega lõpetamine

Mahetoitlustusega teagemise lõpetamisel esitatakse PTA-le sellekohane kirjalik teavitamise avaldus. Teavitamise saab teha kas läbi [Maaeluministeeriumi kliendiportaali](#) või digitaalselt allkirjastatuna (e-kirjaga) kasutades PTA kodulehel olevat [teavitamise vormi](#).

Juhendi koostajad:

Merit Mikk (Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, meritoko@gmail.com)

Kairi Sisask (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Pille Edovald (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Täname:

Marika Ruberg (Maaeluministerium)

Elen Peetsmann (Eesti Maaülikooli Mahekeskus)

Airi Vetemaa (Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus)

Kasutatud on:

- Varem väljaantud juhendeid:
 - Juhend toitlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamiseks ja reklaamimiseks. Koostajad: P. Rajasalu, A. Vetemaa, M. Mikk. Tallinn, 2015
 - Juhend toitlustusettevõtetele mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava ökomärgi kasutamiseks Veterinaar-ja Toiduameti kodulehel, 2015
- Erinevaid mahetoitlustuse teemaliste ürituste ettekannete materjale
- Mahepõllumajandust puudutavaid õigusakte
- Mahetoitlustuse seminaride raames toitlustajatelt kogutud informatsiooni

Juhend valmis "Teadmussiirde pikaajaline programm mahepõllumajanduse tegevusvaldkonnas" raames, toetab Euroopa Liit.

Teabematerjal uuendati 2022. a Maaeluministeriumi ja PRIA tellimusel, varalised õigused kuuluvad materjali tellijale. Autoriõigus kuulub Mahepõllumajanduse Koostöökogule. Kõik autoriõigused on kaitstud. Toetas Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) „Teadmussiirde programm põllumajanduse, toidu ja maamajanduse valdkonnas“ mahemajanduse valdkonna raames.

Koostatud 2018, uuendatud ja täiendatud versioon 2022

ISBN 978-9949-9877-8-8 (pdf)

LISA 1. Õigusaktid, mis reguleerivad mahetoidu kasutamist ja selle kasutamisele viitamist tootlustusettevõttes:

- [Mahepõllumajanduse seadus](#)
- Maaeluministri 21. veebruari 2017.a määrus nr 19 „[Tootlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslike koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded, mahepõllumajanduslike koostisosade kohta teabe esitamise ja arvestuse pidamise täpsemad nõuded](#)“
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) [2018/848](#), 30. mai 2018
- Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2021/1165](#), 15. juuli 2021

LISA 2. Toitlustusettevõtte teavitamise avaldus

TEAVITAMISE AVALDUS

TOITLUSTUSETTEVÕTTES MAHEPÖLLUMAJANDUSLIKU TOOTE ETTEVALMISTAMISE JA TURULEVIIMISEGA TEGELEMISE ALUSTAMINE

Teavitamise avaldus esitatakse: (tegutsemiskoha järgsele Põllumajandus- ja Toiduameti piirkondlikule esindusele)

- Tallinna esindus; Väike-Paala 3, 11415 Tallinn, E-post: pohja@pta.agri.ee
- Rapla esindus; Kuusiku tee 6, 79511 Rapla, E-post: pohja@pta.agri.ee
- Kuressaare esindus; Kohtu 10, Kuressaare, Saaremaa vald, 93812 Saare maakond, E-post: laane@pta.agri.ee
- Käina esindus; Hiiu mnt 3, 92101 Käina, E-post: laane@pta.agri.ee
- Haapsalu esindus; Jaani 8, 90502 Haapsalu, E-post: laane@pta.agri.ee
- Pärnu esindus; Haapsalu mnt 86, 80010 Pärnu, E-post: laane@pta.agri.ee
- Jõhvi esindus; Pargi 15, Jõhvi linn, 41532 Ida-Virumaa, E-post: ida@pta.agri.ee
- Rakvere esindus; C. T. von Neffi 2, Piira 46607 Lääne-Virumaa, E-post: ida@pta.agri.ee
- Jõgeva esindus; Ravila 10, 48306 Jõgeva, E-post: ida@pta.agri.ee
- Paide esindus; Pärnu 58, 72712 Paide, E-post: ida@pta.agri.ee
- Tartu esindus; Tähe 4, 51010 Tartu, E-post: louna@pta.agri.ee
- Viljandi esindus; Vabaduse plats 4, I korrus, 71020 Viljandi, E-post: louna@pta.agri.ee
- Põlva esindus; Puuri tee 1, 63308 Põlva, E-post: louna@pta.agri.ee
- Valga esindus; Tartu mnt 79, 68205 Valga, E-post: louna@pta.agri.ee
- Võru esindus; Jüri tn 18, 65608 Võru, E-post: louna@pta.agri.ee

ETTEVÕTTE ANDMED

Isiku nimi:	Äriregistrikood või isikukood:	
Juridiline aadress:	Sihtnumber	Maakond
Tegevuskoha aadress:	Sihtnumber	Maakond
Kontaktisik:	Ettevõtte kodulehe aadress	
Telefoninumber, E-posti aadress:		

Teavitan toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise ja turuleviimisega tegelemise alustamisest.

Teavitan mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava ökomärgi kasutusele võtust (avaldusele on lisatud osakaalu arvutamise vorm kinnitamaks ettevõtte vastavust teavitatud etaloni märgile)

- märgi etalon „üle 80 kuni 100% toorainest on mahe“
- märgi etalon „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“
- märgi etalon „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“

ALLKIRI	Kuupäev	Isiku esindaja nimi, ametinimetus ja allkiri
---------	---------	--

<p>Allkirjastatud teatis esitatakse ettevõtte tegutsemiskoha järgse Põllumajandus- ja Toiduameti piirkondlikule esindusele.</p> <p>Digitaalselt allkirjastatud teatis saadetakse ettevõtte tegutsemiskoha järgse piirkondliku esinduse E-posti aadressile.</p> <p>Lisainformatsiooni leiab Põllumajandus- ja Toiduameti koduleheküljelt: pta.agri.ee</p>

Põllumajandus- ja Toiduamet, Teaduse 6a, Saku, Harjumaa 75501, tel. 605 1710, pta@pta.agri.ee

LISA 3. Näidistabel: mahepõllumajandusliku toidu osakaalu arvutamine toitlustuse ökomärgi kasutamisel

Asutuse nimi: XXXXXXXXXX
 Kuupäev: 09/12/2022
 Periood: november 2022
 Arvestus: kogus (kg) v summa (euro)

Arve number	Arve kuupäev	Tarnija, kellelt toitu osteti	Mahepõllu- majanduslikud tooted (kg v euro)	Mittemahe- põllumajandus- likud tooted (kg v euro)	Kokku (kg v euro)
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
					0
		Kokku	0	0	0
		Mahetooraine osakaal	#DIV/0!		

Rohkem infot mahepõllumajanduse kohta leiad:

www.maheklubi.ee

www.facebook.com/maheklubi

MAHEPÕLLUMAJANDUSE
KOOSTÖÖKOGU

2022